

Siiri Nieminen

**TIEDONKULKU JA TUNNELMA –
ASUKKAIDEN NÄKEMYKSIÄ
KAUPUNKITURVALLISUUDESTA**

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Helmikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Nieminen Siiri: ”Tiedonkulku ja tunnelma – asukkaiden näkemyksiä kaupunkiturvallisuudesta”

Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma
Kunta- ja aluejohtaminen
Helmikuu 2022

Kaupungin ja asuinalueen turvallisuus on ihmisen elämänlaadun kannalta merkittävä tekijä. Toisaalta turvallisuudella on suuri vaikutus myös kaupungin elinvoimaisuuteen ja imagoon. Turvallisessa kaupungissa ihmiset uskaltavat liikkua kaduilla ja käyttää palveluita. He siis tekevät kaupungin eläväksi. Kaupunkiturvallisuutta pyritään monesti kehittämään erilaisilla hankkeilla, jotka pohjautuvat teknologisten ratkaisujen kehittämiseen. Tämä kandidaatin tutkielma on osa SURE-hanketta, jonka yhtenä osakokonaisuutena on kuntalaisten osallistaminen turvallisuuden tuottamiseen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää, minkälaisia näkemyksiä asukkailla on kaupunkiturvallisuudesta ja toisaalta, kuinka asukkaat voitaisiin osallistaa kaupunkiturvallisuuden suunnitteluun. Asukkaiden osallistamista kaupunkiturvallisuuden kehittämiseen ei ole juurikaan tutkittu, mutta esimerkiksi asukkaiden osallistamista sinänsä sekä erilaisiin lähiöiden kehittämissuunnitelmiin on tutkittu paljon. Asukkaiden näkemysten ottaminen mukaan kaupunkiturvallisuuden suunnitteluun on tärkeää, koska heillä on paljon kokemusperäistä tietoa erityisesti omasta asuinalueestaan.

Tutkimus toteutettiin soveltaen laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineisto kerättiin soveltamalla teemahaastattelua ja analysoitiin käyttämällä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimusta varten järjestettiin ryhmähaastattelu Luoteis-Tampereen asukkaille Lielahden kartanolla, johon osallistui noin 20 alueen asukasta.

Aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla tunnistettiin kolme suurta teemaa, jotka vaikuttavat asukkaiden kokemukseen kaupunkiturvallisuudesta: liikenne, asuinalueen tunnelma sekä kaupungin ja asukkaiden välinen tiedonkulku. Liikennekäyttäytyminen ja liikennesuunnittelu voivat aiheuttaa merkittäviä uhkia turvallisuuden tunteelle informanttien mukaan. Asuinalueen tunnelma taas käsittää esimerkiksi alueen viihtyisyyden, naapureiden tuntemisen, luottamuksen, harrastusmahdollisuudet ja valaistuksen. Tiedonkulun koetaan muodostavan tärkeän osan kaupunkiturvallisuutta erityisesti alueilla, jotka ovat muutoksen keskellä.

Johtopäätöksenä voidaan sanoa, että asukkaiden keinot kaupunkiturvallisuuden kehittämiseen pohjautuvat luottamuksen rakentamiseen. Asukkaiden osallistaminen kaupunkiturvallisuuden suunnitteluun on ensisijaisen tärkeää, koska asukkailla on merkittävää kokemusperäistä tietoa asuinalueiden turvallisuudesta. Osallistamisen tulisi liittyä niihin teemoihin, jotka asukkaat kokevat merkityksellisemmiksi, esimerkiksi liikennejärjestelyjen suunnitteluun ja alueen viihtyisyyden parantamiseen. Asukkaiden tiedonsaanti yleensä ja vaikutusmahdollisuudet koetaan tärkeiksi, koska ne vaikuttavat myös siihen, kuinka asukkaat suhtautuvat tuleviin muutoksiin. Epätietoisuus tulevasta aiheuttaa turvattomuuden tunnetta ja jopa muutosvastarintaa.

Avainsanat: kaupunkiturvallisuus, kuntalaiset, osallistaminen, osallisuus

Sisällys

1 JOHDANTO	1
2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS	2
2.1 NPG osallisuuden merkityksen kasvun takana	2
2.1.2 Osallistaminen nykypäivän megatrendinä	3
2.1.2 Palvelujen yhteistuotanto asuinalueiden kehittämisohjelmien ydinkäsitteenä	5
2.2 Turvallisuus ja turvattomuus.....	6
2.2.1 Turvallisuuden tunne henkilökohtaisena kokemuksena	7
2.2.2 Fiksusti turvallinen kaupunki (smart city)	8
2.2.3 Luottamus ja kontrolli kaupunkiturvallisuuden tuottamisen lähtökohtina	9
3 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET VALINNAT JA EMPIIRINEN KULKU.....	10
3.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ymmärtämään asukkaiden näkökulmia	10
3.2 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	11
3.3 Sisällönanalyysi	12
4 KAUPUNKITURVALLISUUS ASUKKAIDEN NÄKÖKULMASTA	13
4.1 Liikenne uhkana asuinalueen turvallisuudelle	13
4.2 Asuinalueen tunnelma turvallisuutta edistämässä	15
4.3 Viestinnän puute turvattomuutta luovana tekijänä	17
5 TULKINTA JA POHDINTA	18
5.1 Luottamuksen kautta kohti parempaa asuinalueen turvallisuutta	18
5.2 Muutoksen keskellä olevat alueet kaipaavat vaikutusmahdollisuuksia.....	20
5.3 Asukkaiden osallistamisella parempaa koettua kaupunkiturvallisuutta	21
6 PÄÄTELMÄT	22
LÄHTEET.....	23
LIITTEET	25

1 JOHDANTO

Turvallisuuden tunne on Maslow'n mukaan yksi ihmisen elämän perustarpeista, jonka tulee olla tyydytettynä heti fysiologisten tarpeiden jälkeen (Maslow 1943). Nykypäivän maailmassa vallitsee sosiologi Robert Castell'n esittämä pelon paradoksi, jonka mukaan länsimaisten ihmisten turvattomuuden tunne lisääntyy jatkuvasti, vaikka maailma on monilla mittareilla mitattuna turvallisempi ja vauraampi kuin koskaan ennen (Puustinen 2019). Ajatus turvallisuudesta on mukana arjessamme lähes joka hetkessä. Nykypäivänä kukaan ei kyseenalaista turvavyön käyttöä autossa tai pyöräilykypärää pyöräillessään. Myös omakotitalojen turvajärjestelmät ja -kamerat ovat alkaneet yleistyä nopealla vauhdilla.

Kunnat ovat alkaneet ottaa turvallisuuden huomioon enenevässä määrin esimerkiksi kuntastrategioissa ja muissa ohjelmissa. Monilla kunnilla on myös erillisiä turvallisuussuunnitelmia tai -strategioita. Tämä on tärkeää, sillä kaupungistuneessa maailmassa kuntalainen viettää ison osan ajastaan kaupunkitilassa. Kaupunkitilan turvattomuutta ovat lisänneet esimerkiksi kasvavat ennakkoluulot eri väestöryhmien välillä ja epätasainen tulonjako (Puustinen 2019). Kaupungin turvallisuus on myös imagovaltti ja elinvoimakysymys. Jos ihmiset tuntevat olonsa kaupunkitilassa turvattomiksi, se voi rajoittaa ihmisen liikkumista kaupungissa merkittävästi (Puustinen 2019). Tämä taas vaikuttaa merkittävästi kunnan elinvoimaisuuteen, jos ihmiset esimerkiksi käyttävät vähemmän palveluja kaupunkitilassa tuntemansa turvattomuuden vuoksi.

Kaupunkisuunnittelulla pyritään vaikuttamaan turvallisuuteen eri asuinalueilla. Turvallisuutta luovat muun muassa valaistus, jalankulku- ja levähdyspaikkojen suunnittelu, toimintojen sekoittaminen sekä laadukkaat yksityiset ja julkiset palvelut (Puustinen 2019). Kaupunkisuunnittelulla voidaan vaikuttaa kaupunkiturvallisuuteen jossakin määrin, mutta ennen kaikkea turvallisuuden tuottamisen tavoitteena on pyrkiä parantamaan kaupunkilaisten *turvallisuuden tunnetta*. Onkin hyvin relevanttia kysyä, miten kuntalaiset saataisiin osallistettua kaupunkiturvallisuuden kehittämiseen tai onko sille ylipäänsä edellytyksiä tai tarvetta. Perinteisesti kuntalaiset on nähty turvallisuuden kuluttajina. Kuntalaisilla on kuitenkin hyvin vahvaa kokemusperustaista tietoa erityisesti oman asuinalueensa turvallisuusongelmista.

Kuntalaisten osallistaminen turvallisuuden tuottamiseen on melko uusi ja vähän tutkittu aihe. Osallisuutta itsessään on tutkittu laajasti julkishallinnon paradigman uuden julkisen hallinnan

(New Public Governance) vallattua hallinnonalaan 2000-luvun alusta alkaen. Osallistaminen on levinnyt kunnissa monille alueille, esimerkiksi budjetointiin osallistuvan budjetoinnin ja kaupunkisuunnitteluun erilaisten kuulemistilaisuuksien kautta. Osallisuuden lisääminen onkin yksi tämän päivän megatrendeistä ja sitä voidaan pitää myös legitiimin päätöksenteon standardina (Meriluoto & Litmanen 2019, 7). Kuitenkaan osallistaminen ei ole levinnyt vielä erityisesti kaupunkiturvallisuuden suunnitteluun merkittävästi.

Tampereen kaupungin, Tampereen korkeakouluyhteisön sekä teknologia- ja turvallisuusalan eri yritysten välisessä SURE-hankkeessa (SURE! Tampere), joka keskittyy kaupunki- ja tapahtumaturvallisuuden kehittämiseen, on yhtenä näkökulmana kaupunkilaiset turvallisuuden osatuottajina. Hankkeen erottaa muista turvallisuuden edistämisen hankkeista se, että turvallisuuden osatuottajiksi otetaan mukaan myös kuntalaiset, eikä keskitytä pelkkään teknologiavetoiseen kehittämiseen. Tämä tutkielma tulee olemaan osa SURE-hanketta ja sen erityisenä pyrkimyksenä on tuoda tietoa kuntalaisten osallistamisesta kaupunkiturvallisuuden tuottamiseen. Varsinaisena tutkimuskysymyksenä on *minkälaisia näkemyksiä asukkailla on kaupunkiturvallisuudesta ja kuinka heidät voitaisiin osallistaa sen suunnitteluun.*

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Teoreettisella viitekehyksellä avataan sitä akateemista kontekstia, johon tämä tutkimus sijoittuu. Tämän tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä ovat osallistaminen, osallisuus ja näiden takana oleva uuden julkisen hallinnan paradigma (New Public Governance). Myös yhteistuotannon konsepti on oleellinen tässä tutkimuksessa. Toisen osan teoreettisesta viitekehyksestä muodostaa fiksu kaupunki, turvallisuuden käsite ja erityisesti kaupunkiturvallisuus. Teoreettisessa viitekehyksessä avataan myös CPTED-konseptin pääpiirteitä. Tämän tutkimuksen taustalla on ajatus turvallisuudesta yhtenä fiksun kaupungin ominaisuutena.

2.1 NPG osallisuuden merkityksen kasvun takana

Osallisuuden merkityksen kasvun takana voidaan nähdä olevan julkishallinnon paradigma uusi julkinen hallinta (New Public Governance, NPG), joka alkoi kehittyä 2000-luvun alussa. NPG:n kehittäjänä pidetyn Stephen Osbornen (2010) mukaan julkinen hallinta syntyi

kritiikkinä sitä edeltäneelle uuden julkisjohtamisen teorialle (New Public Management, NPM), joka korosti hyvin vahvasti markkinamekanismien käyttöä julkishallinnossa ja unohti eri toimijoiden roolin julkishallinnossa. Vaikka julkishallinnolle on määritelty kolme suurta hallintoideologiaa, on muistettava, että kaikista niistä on piirteitä tämän päivän hallintatavassa. Uudet mallit siis rakentuvat vanhojen mallien päälle eivätkä korvaa niitä täysin. Tiivistetysti uuden julkisen hallinnan keskiössä ovat organisaatioiden väliset suhteet ja prosessit sekä palvelujärjestelmä. NPM korostaa hyvin vahvasti yhteistyötä yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa sekä kansalaiskumppanuutta, koska nykyajan ongelmat ovat niin kompleksisia ja monimutkaisia, että julkinen sektori ei pysty niitä yksinään ratkaisemaan. (Osborne 2010, 2.)

Kuntalaisen roolin muutos on ollut merkittävä julkishallinnon paradigmojen kehittyessä. Kun perinteisen julkishallinnon aikakaudella kuntalaisen roolina nähtiin toimiminen lähinnä hallintoalamaisena, joka osallistui yhteiskunnan toimintaan äänestämällä vaaleissa, uusi julkinen hallinta korostaa kuntalaisen roolia yhteisön jäsenenä, jolle annetaan mahdollisuuksia osallistua omien asioiden suunnitteluun ja palvelujen tuottamiseen. (Tuurnas & Haveri 2017, 59-60.) Kuntalainen nähdään siis tasavertaisena kumppanina, jonka luottamusta hallintoa kohti halutaan lisätä. Uuden julkisen hallinnan seurauksena onkin syntynyt monia keinoja, joilla on pyritty kuntalaisten osallistamiseen ja mukaan ottamiseen, esimerkkinä erilaiset asukasraadit ja osallistuva budjetointi. Toisaalta tämän kehityksen voi nähdä myös päinvastaisena. Kun kuntalainen perinteisen julkishallinnon aikana nähtiin hallintoalamaisena, kunnalle riitti, että kuntalainen äänesti vaaleissa, noudatti sääntöjä ja maksoi veronsa. Silloin ei vaadittu osallistumista muihin asioihin, toisin kuin nyt. Jotkut kuntalaisista voivat kokea sen ahdistavana, että jatkuvasti pitäisi osallistua ja keksiä uusia ideoita.

2.1.2 Osallistaminen nykypäivän megatrendinä

Osallistaminen on yksi nykypäivän megatrendeistä julkishallinnossa ja sitä voidaan pitää jopa legitiimin päätöksenteon standardina (Meriluoto & Litmanen 2019, 7). Lukuisat eri tieteenalat ovat tuoneet osallisuuden käsitteeseen jonkin uuden näkökulman ja osallistamisella voidaankin pyrkiä moniin eri lopputuloksiin. Meriluodon ja Litmasen (2019) mukaan osallistamishankkeilla voi olla kolme eri tavoitetta:

- 1) Kuntalaisten ja erityisesti marginalisoitujen ryhmien osallisuuden tunteen lisääminen

- 2) Tietopohjan laajentaminen parempien poliittisten päätösten tueksi ja esimerkiksi palveluiden tehostamiseksi (esimerkiksi yhteiskehittäminen ja käyttäjälähtöinen suunnittelu)
- 3) Hallinnon legitimiuden ja luottamuksen lisääminen. (Meriluoto & Litmanen 2019, 14.)

Osallistamisen määrittelyn yhteydessä on tärkeää erotella osallistuminen ja osallistaminen toisistaan. Suomen kielessä pystytään vaihtelevaan sanan merkitystä sijapäätteiden avulla, kun taas englannissa käytetään osallistumisen yhteydessä sanaa *participation* monessa eri merkityksessä. Osallistamisella tarkoitetaan julkishallinnon aloitteesta lähteviä toimenpiteitä, kun taas osallistuminen on suhteellisen neutraali käsite (Palonen, Kuokkanen & Hoppania 2019, 204). Tässä tutkimuksessa osallistamisella viitataan juuri hallinnon aloitteesta lähteviin prosesseihin, joissa pyritään saamaan kuntalaiset mukaan esimerkiksi asuinalueiden kehittämiseen.

Kun kaupunkiturvallisuuden suunnittelussa halutaan ottaa asukkaat mukaan, tavoitteena on yhteiskehittäminen ja käyttäjälähtöinen suunnittelu, mutta toisaalta myös hallinnon legitimiuden ja luottamuksen lisääminen. Suomessa osallisuuden kasvattaminen on noussut niin tärkeään asemaan, että se on haluttu ottaa mukaan kuntalakiin. Kuntalain (410/2015) 22 §:ssä todetaan, että kunnan asukkailla on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan ja, että valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä. Toisaalta myös maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999) on pyritty vahvistamaan asukkaiden oikeutta ja mahdollisuuksia osallistua oman asuinalueensa kehittämiseen ja suunnitteluun.

Osallisuus tai osallistaminen ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton prosessi. Yksi ongelmista on se, että usein osallisuuden keinot uhkaavat jäädä pelkästään korulauseiksi kunnan strategioihin ja ohjelmiin. Arnstein (1969) onkin todennut jo vuonna 1969, että osallistuminen ilman vallan uudelleen jakamista on tyhjä ja turhauttava prosessi heille, jotka eivät ole vallankäyttäjiä, toisin sanoen kuntalaisille (Arnstein 1969/2021). Jotta osallistamisen keinoilla olisi todella merkitystä legitimitetin ja yhteisöllisyyden kasvattamiseen, kuntalaisilla tulee olla todellista valtaa vaikuttaa asioihin. Osallistaminen ilman vallan jakamista voi johtaa siihen, että kuntalaiset eivät enää jatkossa osallistu esimerkiksi uusiin suunnitteluhankkeisiin, jos he kokevat, että heidän mielipiteellään ei ollutkaan mitään merkitystä.

Sherry Arnstein on jakanut osallistamisen tavat kahdeksalle eri tasolle, joista muodostuu osallisuuden portaat. Portaita ylöspäin noustaessa vallanjako kuntalaisten kanssa osallistamisprosesseissa kasvaa. Arnstein nimeää kaksi ensimmäistä porrasta manipulaation ja terapian portaisiksi, joissa on kyse lähinnä näennäisosallistamisesta. Näiden kahden tason tarkoituksena on lähinnä kouluttaa tai parantaa kuntalaisia. (Arnstein 1969/2021.) Kuntalaisten mielipiteestä ei toisin sanoen olla kovinkaan kiinnostuneita, vaan tarkoituksena on kertoa jo päätetyistä asioista. Seuraavat tasot, informointi ja konsultointi, edustavat tokenismia. Näillä tasoilla kuntalaisille annetaan mahdollisuus kuulla ja tulla kuulluksi, mutta he eivät voi varmistua siitä, että heidän mielipiteensä otetaan huomioon. Viidennes taso lepyttäminen (placation) on korkeamman tason tokenismia, jossa osallistujat voivat antaa neuvoja, mutta päättäjillä on edelleen valta päättää siitä, kuinka toimitaan.

Kun kuljetaan osallisuuden portaita ylemmäs, kuntalaisten mahdollisuudet tulla kuulluksi ja saada todellista valtaa kasvavat. Kolme viimeistä tasoa Arnstein nimeää kumppanuudeksi, jaetuksi vallaksi ja kansalaisten kontrolliksi. Nämä tasot ovat varsinaisia kuntalaisten vallan eri tasoja, joilla kuntalaisten näkemykset ja mielipiteet todella vaikuttavat päätöksentekoon eikä osallistaminen ole vain näennäistä. (Arnstein 1969/2021). Arnsteinia mukailien monetkaan nykypäivän julkishallinnon osallistamisen keinoista eivät sisällä todellista osallistamista, vaan ne ovat monesti näennäisosallistamisen tasolla. Esimerkiksi kaavoitusprosesseissa kuntalaisille annetaan mahdollisuus kertoa mielipiteensä, mutta todellista vaikutusta sillä harvoin on.

2.1.2 Palvelujen yhteistuotanto asuinalueiden kehittämisohjelmien ydinkäsitteenä

Uuden julkisen hallinnan aikakaudella on kehitetty erilaisia palvelujen yhteistuottamisen (*co-production*) tai yhdessä luomisen (*co-creation*) menetelmiä. Palvelujen yhteistuotannossa keskeisessä roolissa on asukas ja hänen kokemuksensa (Tuurnas & Haveri 2017, 58). Yksi syy voikin olla se, miksi turvallisuuden kehittämisessä ei otettu käyttöön osallistamisen tai yhteiskehittämisen menetelmiä, on, että turvallisuus ei ole palvelu. Tässä tutkimuksessa turvallisuuden voidaan nähdä olevan julkishyödyke, joka vasta toteutuessaan muuttuu kuntalaisen kokemaksi palveluksi.

Yhteistuotannossa asukas nähdään aktiivisena osallistujana julkisten palvelujen tuotantoon ja kehittämiseen. Yhteistuotannon taustalla on ajatus palveluiden tuotannosta kuntalaisten kanssa sen sijaan, että palveluja pelkästään järjestettäisiin kuntalaisille (”not for the public, but with the public), joka vastaa Osbornen (2010) ajatusta kansalaisikumppanuudesta. Asukkaan

osallistumisen oman asuinalueensa toimintaan voidaan nähdä lisäävän muun muassa alueen sosiaalista pääomaa. (Tuurnas & Haveri 2017, 58.) Tämä taas voi johtaa asuinalueen turvallisuuden tunteen parantumiseen, kun asukkailla on vahvempi side omaan alueensa ja luottamus naapureihin. Toisaalta asukkailla on myös vahvaa kokemustietoa esimerkiksi oman alueensa turvallisuudesta, joka on tärkeää ottaa huomioon alueen suunnittelussa. Yhteistuotantoa voidaankin käyttää esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvelujen suunnittelussa, mutta myös erilaisissa asuinalueiden kehittämissuohjelmissa. Yhteistuotannon tavoite asuinalueiden kehittämissuohjelmissa on muun muassa yhteisöllisyyden, viihtyisyyden ja elinvoimaisuuden lisääminen (Tuurnas & Haveri 2017, 58).

Yhteistuotannossa on kuitenkin hyvien puolien lisäksi huonot puolensa. Siinä oletusarvona on, että kuntalainen on kiinnostunut hallinnon ja oman alueensa toiminnasta ja kehittämisestä, mutta todellisuudessa kaikkia asukkaita ei kiinnosta hallinnon toiminta tai siihen osallistuminen. Tällaista ajatustapaa kutsutaan häivedemokratiaksi. Hibbingin ja Theiss-Morsen esittämän ajatuksen mukaan kaikkia kansalaisia ei todellisuudessa kovinkaan paljoa kiinnosta osallistumismahdollisuudet hallinnon toimintaan. (Meriluoto & Litmanen 2019, 23.) Tämä tuo julkishallinnolle merkittävän haasteen osallistamisprosesseihin. Jos kaikki eivät halua osallistua yhteiskehittämiseen, onko lopputulos vain yhden ryhmän tai pienen piirin määrittelemä?

Asuinalueiden kehittämisen ja yhteistuotannon kannalta viestintä muodostaa tärkeän osan onnistunutta prosessia. Nykypäivänä julkishallinnon viestintä ei ole enää pelkkää yksisuuntaista tiedottamista, vaan viestintää pitää suunnata oikeanlaisiin foorumeihin, jotka tavoittavat kohderyhmät. Olennaista on, että keskeiset toimijat pääsevät keskustelemaan ja pohtimaan asioita yhdessä esimerkiksi liittyen asuinalueen turvallisuuteen. (Lehtonen & Tuurnas 2021, 28.)

2.2 Turvallisuus ja turvattomuus

Hille Koskela tarkastelee ja analysoi kirjassaan Pelkokierre (2009) turvallisuutta, turvattomuutta ja pelkoa lukuisista eri näkökulmista. Ihminen voi määritellä turvallisuuden lukuisin eri tavoin. Siihen voi sisältyä käsityksiä esimerkiksi ekologisista ongelmista, sodan mahdollisuudesta, taloudellisesta epävarmuudesta, tietoturvallisuudesta, terveysturvallisuudesta, katuturvallisuudesta ja oikeastaan mistä tahansa. Turvallisuuden

kokemus on siis aina subjektiivinen. (Koskela 2009, 103.) Viime vuosina turvallisuuden osa-alueista alettu kiinnittää huomiota erityisesti terveysturvallisuuteen koronapandemian vuoksi.

Koskelan mukaan turvattomuuteen sisältyy ainakin neljä eri näkökulmaa. Ensinnäkin se on sidoksissa tilaan ja aikaan. Ihmiset saattavat esimerkiksi kokea turvattomuutta useammin tyhjällä kadulla pimeään aikaan. Toiseksi turvattomuuden kokemus voi poiketa rikostilastoista. Asukas voi kokea olonsa kaupungilla turvattomaksi, vaikka rikosten määrällä katsottuna paikka olisi hyvinkin turvallinen. Kolmas piirre turvattomuudessa on se, että elämäkokemukset vaikuttavat hyvin vahvasti turvattomuuden tunteeseen. Esimerkiksi omalla asuinalueella sattunut ampumistapaus voi merkittävästi vaikuttaa turvallisuuden tunteeseen, vaikka rikos ei suoranaisesti olisi kohdistunut itseän. Viimeinen, nykypäivänä hyvin keskeinen turvattomuuden tunnetta lisäävä tekijä on media. (Koskela 2009, 103). Kun sekä sosiaalinen media että jatkuva pääsy uutisiin ovat lisääntyneet merkittävästi, on tällä ollut vaikutusta turvattomuuden tunteen lisääntymiseen. Median tapa uutisoida rikoksista on usein ongelmia suurenteleva ja sensaatiohakuinen, mikä lisää näiden uutisten huomiota. Tämä puolestaan lisää edelleen käsitystä siitä, että väkivaltarikollisuus on yleistä. Kaikki tämä taas ei voi olla vaikuttamatta ihmisen turvallisuuden tunteeseen. (Koskela 2009, 337.)

Koskelan (2009) mukaan yksi turvattomuuden laajamittaisista seurauksista on se, että rikosten ehkäisemiseksi on laadittu lakeja, kaupunkipoliittisia ohjelmia ja muita toimenpiteitä monien toimijoiden yhteistyönä. Myös Tampereen kaupunki on laatinut turvallisuussuunnitelman. Jos tarkastellaan asukkaiden osallistamisen näkökulmaa Tampereen kaupungin turvallisuussuunnitelmassa, se ei ole erityisen vahva. Myöskään kuntalaisten osallistamista turvallisuuden tuottamiseen ja suunnitteluun ei ole paljoakaan tutkittu, mikä viittaa myös siihen, että tätä ei ole vielä tunnistettu kaupungeissa. Voikin olla, että kaupunkiturvallisuuden kehittämisessä ollaan edelleen perinteisessä julkishallintomallissa (Public Administration, PA), koska edelleen siihen tähdätään kielloilla, sääntöjen laadinnalla ja laajentuvalla lainsäädännöllä, joka on hyvin tyypillistä perinteiselle julkishallinnolle.

2.2.1 Turvallisuuden tunne henkilökohtaisena kokemuksena

Turvallisuutta käsitteenä voidaan katsoa kahdesta eri näkökulmasta, subjektiivisesta tai objektiivisesta. Objektiivisellä turvallisuudella tarkoitetaan rikosturvallisuutta esimerkiksi tilastoilla mitattuna, kun taas subjektiivinen turvallisuus on ihmisen henkilökohtainen kokemus turvallisuuden tunteesta. Nämä kaksi käsitettä eivät läheskään aina korreloi toistensa kanssa.

Ihminen voi tuntea olonsa turvattomaksi kadulla kulkiessaan, vaikka kaupunki olisi rikosten määrällä mitattuna hyvinkin turvallinen. Subjektiiiviseen turvattomuuden tunteeseen vaikuttavat esimerkiksi ikä, sukupuoli, persoonallisuus ja aiemmat kokemukset. (Puustinen 2019, 4.) On huomattava, että jokaisen subjektiivinen kokemus turvattomuudesta on otettava vakavasti, koska tunne on kokijalleen todellinen. Siksi olisi tärkeää kuulla erilaisten ihmisten erilaisia kokemuksia kaupunkiturvallisuudesta.

Tämän tutkimuksen turvallisuuskäsite pohjautuu pitkälti koettuun turvallisuuteen, mikä näkyy erityisesti siinä, että informantteja kuultiin heidän näkemyksistään oman asuinalueensa turvallisuudesta. Subjektiiivisen kokemuksen vuoksi kaikki ihmiset eivät koe samoja paikkoja tai tilanteita turvattomiksi, mikä luo haasteita turvallisuuden suunnitteluun kaupungeissa, koska näkökulmat ja kehittämissideat vaihtelevat. Koetun turvallisuuden huomioon ottaminen on tärkeää turvallisuuden suunnittelussa, koska se voi vaikuttaa ihmisten liikkumiseen ulkona, palvelujen käyttämiseen ja sitä kautta alueen elinvoimaisuuteen.

2.2.2 Fiksusti turvallinen kaupunki (smart city)

Kestävän kehityksen periaatteiden ohjaamina yhä useammat kaupungit ympäri maailmaa pyrkivät olemaan tai tulemaan fiksuiksi. Fiksun kaupungin määritelmä pitää sisällään ajatuksen siitä, että fiksuus liittyy hyvin monelle eri elämän osa-alueelle: liikenteeseen, energiaan, teknologiaan, elämiseen, ympäristöön, kansalaisiin, talouteen ja hallintoon. Uusimissa fiksun kaupungin määritelmässä on otettu mukaan myös kaupungin turvallisuus. Lacinák ja Ristvej (2017) ovat määritelleet fiksun kaupungin siten, että sen teknologian ja luonnonvarojen käytön integrointi luo tehokkuutta prosesseihin kaikilla aloilla, joilla se toimii siinä tarkoituksessa, että saavutetaan kestävä kehitys, turvallisuutta ja asukkaiden terveyttä. Fiksun kaupungin pyrkimys on parantaa asukkaiden elämän laatua ja lähiympäristöä. (Lacinák & Ristvej 2017, 523.)

Monet fiksum kaupunkia käsittelevät tutkimukset ovat jättäneet turvallisuusnäkökulman hyvin pienelle huomiolle (Karppi & Sankala 2021, 12). On kuitenkin huomioitava, että Maslow määritteli jo vuonna 1943 turvallisuuden yhdeksi ihmisen elämän perustarpeista. Sikäli siis kaupunki ei ole fiksu, jos siellä on turvatonta olla. (Lacinák & Ristvej 2017, 524).

2.2.3 Luottamus ja kontrolli kaupunkiturvallisuuden tuottamisen lähtökohtina

Kaupunkisuunnittelu on yksi keino vaikuttaa sekä turvallisuuden tunteeseen että rikosturvallisuuteen. On kuitenkin olennaista ymmärtää, että turvallisuus ei voi olla kaupunkisuunnittelua ohjaava teema. Jos kaupunkia suunniteltaisiin pelkästään turvallisuusnäkökulma edellä, eläisimme luultavasti jonkinlaisissa ankeissa bunkkereissa. (Puustinen 2019, 5.) Oma kysymyksensä on, voidaanko turvallisuutta ylipäänsä suunnitella.

Sari Puustinen (2019) on jakanut artikkelissaan turvallisuuden tuottamisen tavat kahteen eri malliin: luottamukseen ja kontrolliin. Pohjoismaissa kaupunkisuunnittelu on perinteisesti pohjautunut ajatukseen luottamuksesta, kun taas esimerkiksi Yhdysvalloissa kontrolli on keskeisempi kaupunkisuunnittelua ja turvallisuuden tuottamista ohjaava näkökulma. Useimmiten kuitenkin turvallisuutta pyritään tuottamaan sekoittamalla näitä molempia malleja eivätkä mallien ideaalityypit sellaisenaan ole kovin yleisiä. (Puustinen 2019.)

Luottamukseen perustuvan kaupunkisuunnittelun luojina voidaan pitää Jane Jacobsia ja Oscar Newmania (Puustinen 2019, 6). Teoksessaan *The Death and Life of Great American Cities* (1961) Jacobs toi esille valvovien silmien (*eyes upon the street*) käsitteen turvallisuuden tunteen lisäämisessä. Jacobsin mukaan valvovat silmät tuovat kaduille luonnollista valvontaa. Mitä enemmän kaduilla on ihmisiä, sitä enemmän siellä on myös valvojia (Cozens & Love 2015, 394; Koskela 2009, 181). Puustisen (2019) mukaan keskeisiä periaatteita luottamukseen perustuvassa kaupunkisuunnittelussa ovat tasa-arvo, yhteisöllisyyden korostaminen, inklusio ja osallistuva suunnittelu. Koetun turvallisuuden parantamiseen pyritään juuri luonnollisen valvonnan lisäämisellä ja ympäristön elävöittämisellä. Luottamukseen perustuvan kaupunkisuunnittelun keskiössä on asukas. (Puustinen 2019, 6.) Oscar Newman tuo esille territoriaalisen siteen käsitteen teoksessaan *Defensible Space* (1972). Territoriaalisella siteellä tarkoitetaan henkilön sitoutumista ympäristöön ja kuuluvuuden tunnetta omaan asuinalueeseen. Näin ollen henkilön välinpitämättömyys vähenee, kun oma asuinalue tuntuu merkitykselliseltä itselle. (Koskela 2009, 182.)

Kontrolli voidaan nähdä vastakohtana luottamukseen perustuvalla suunnittelulla. Kun luottamukseen perustuvassa suunnittelussa keskiössä on asukas ja koettu turvallisuus, kontrollimallin keskiössä on rikoksentekijä ja rikosentorjunta. (Puustinen 2019, 6.) *Crime Prevention through Environmental Design (CPTED)* -ajattelu on hyvin keskeinen kontrollin ilmentymisen tapa. CPTED-mallia ohjaa seitsemän periaatetta: territorialisuus, valvonta, aktiivisuuden tukeminen, sisäänpääsyn kontrollointi, imago ja kohteen lujittaminen (Cozens &

Love 2015, 396). CPTED-mallilla pyritään siis kontrollin tiukentamiseen esimerkiksi sisäänpääsyä rajoittamalla aidoin, lukoin, portein tai teknisin laittein (Koskela 2009, 185). Luottamukseen perustuvassa suunnittelussa korostetaan inklusiota, kun taas CPTED-mallissa korostuu eksklusio eli poissulkeminen (Puustinen 2019, 7).

3 TUTKIMUKSEN METODOLOGISET VALINNAT JA EMPIIRINEN KULKU

3.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä ymmärtämään asukkaiden näkökulmia

Kvalitatiivisella eli laadullisella metodiikalla pyritään löytämään merkityksiä ihmisten puheista. Kun kvantitatiivinen tutkimus pyrkii yleistämään, kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään tutkittavaa kohdetta. Silloin tällöin kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus asetetaan toisiaan vastaan kilpaileviksi tutkimussuuntauksiksi, mutta Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2018) mukaan ne pitäisi nähdä toisiaan täydentävinä menetelminä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2018, 136). Tässä tutkimuksessa haastattelukysymykset johdettiin kvantitatiivisen kyselylomakkeen tulosten perusteella (Tampereen turvallisuuskysely 2021), jolloin voidaan ajatella, että haastatteluilla syvennettiin kyselylomakkeesta saatuja tuloksia.

Tämän tutkimuksen menetelmäksi on valikoitunut kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, sillä tarkoituksena on ollut ymmärtää ihmisten näkemyksiä kaupunkiturvallisuudesta ja osallistamisen keinoista. Ihmisten näkemyksiä voi tutkia myös kvantitatiivisin keinoin, kuten Tampereen kaupunki turvallisuuskyselyssään on tehnyt, mutta kun pyrkimys on päästä syvemmälle ihmisten ajatuksiin turvallisuudesta, kvalitatiivinen ote ei tähän enää taivu.

Kvalitatiivisen tutkimuksen alalajeja on havaittu olevan ainakin 43 (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2018, 162; Tesch 1992, 58), joten on relevanttia kuvata, mitä kvalitatiivisella menetelmällä juuri tässä tutkimuksessa tarkoitetaan. Vaikka kvalitatiivisella tutkimuksella on lukuisia eri lajeja, Teschin (1991, 1992) näkemyksen mukaan nämä kaikki korostavat sosiaalisten ilmiöiden merkityksellistä luonnetta ja tarvetta ottaa tämä huomioon kuvattaessa, tulkittaessa tai selitettäessä kommunikaatioita, kulttuuria tai sosiaalista toimintaa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2018, 163). Tästä tutkimuksesta kvalitatiivisen tekee ensinnäkin se piirre,

että tiedon keruun instrumenttina käytetään ihmistä. Lisäksi aineistonkeruumetodina käytetään haastattelua, joka on hyvin tyypillinen kvalitatiivisen tutkimuksen piirre, sillä siinä ihmisen oma ääni pääsee esille aidosti. Kolmas hyvin keskeinen kvalitatiivisen tutkimuksen piirre on aineiston ainutlaatuisuus. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2018, 164). Kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää, koska aineisto on kerätty hyvin pienestä joukosta.

Laadullisen tutkimusmenetelmän käyttö aiheuttaa myös haasteita tutkijalle. Tutkijan omat arvot vaikuttavat aina tutkimuksen tekemiseen ja luultavasti tutkijalla on oma näkemyksensä tutkittavasta aiheesta. Tämä ei kuitenkaan saa ohjailta tutkimuksen tekemistä tai aineiston analyysia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2018, 161). Haastattelutilanteissa pitäisikin pyrkiä muodostamaan kysymyksiä, jotka eivät johdattele haastateltavaa johonkin tiettyyn suuntaan tai tiettyyn vastaukseen.

3.2 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksen aineisto kerättiin soveltamalla teemahaastattelua, joka on formaaliudessaan lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelun keskeinen piirre on, että siinä edetään etukäteen valittujen teemojen mukaan ja keskustelua avustetaan tarvittaessa tarkentavilla kysymyksillä. Teemahaastattelun ehdoton etu on sen joustavuus, koska haastattelussa voidaan kysyä tarkentavia kysymyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 66). Toisaalta teemahaastattelu antaa tilaa ihmisten vapaille tulkinnoille. Pyrkimys teemahaastattelussa onkin huomioida ihmisten tulkinnat ja heidän antamansa merkitykset haastattelun aiheille (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tässä tutkimuksessa ehdoton pyrkimys olikin saada asukkaiden oma ääni ja ajatukset esille koskien kaupunkiturvallisuutta ja sen kehittämistä, minkä vuoksi teemahaastattelu valittiin tutkimusmenetelmäksi.

Haastattelurunko sisälsi viisi eri teemaa ja lopussa oli tilaa vapaalle keskustelulle (liite 1). Teemat koostuivat omaisuusrikoksista, liikenneturvallisuudesta, turvallisuuden tunteesta, alueen suurimmista ongelmista ja ideoista kaupunkiturvallisuuden parantamiseen. Kaikki teemat sisälsivät apukysymyksiä, joiden avulla keskustelua vietiin eteenpäin, mutta kaikkia apukysymyksiä ei käytetty. Teemahaastattelulle tyypillisesti keskustelun annettiin edetä melko vapaasti, mutta kuitenkin noudattaen haastattelurunkoa. Haastattelun aikana kysyttiin myös keskustelusta nousevista asioista spontaaneja kysymyksiä. Teemat pyrittiin rakentamaan niin, että niiden avulla saataisiin mahdollisimman laaja kuva alueen turvallisuudesta sen asukkaiden

kokemana. Teemojen ja haastattelukysymysten ideoimisen apuna käytettiin Tampereen kaupungin elokuussa 2021 toteuttamaa turvallisuuskyselyä ja sen tuloksia.

Tutkimuksen aineisto kerättiin järjestämällä fokusryhmähaastattelu Lielahden ja Lentävänniemen asukkaille. Tilaisuutta markkinoitiin sosiaalisessa mediassa ja alueella jaettiin flyereita. Tilaisuuden markkinointi ja käytännön järjestelyt toteutettiin tutkimuksen yhteistyötahojen puolesta. Tilaisuuteen Lielahden kartanolla osallistui 21 ihmistä, jotka pääosin olivat Tampereen luoteisen kantakaupungin asukkaita. Teemojen aluksi tilaisuudessa esitettiin väittämä, johon haastateltavat saivat vastata nostamalla vihreää (samaa mieltä) tai punaista (eri mieltä) olevaa lappua. Tämän jälkeen kerrottiin turvallisuuskyselystä väittämän kanssa samankaltainen kysymys ja sen tulokset. Näillä keinoilla pyrittiin aktivoimaan haastateltavia ja saamaan aikaan mahdollisimman spontaania keskustelua. Fokusryhmähaastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin ja haastateltaville luvattiin anonymisointi. Yhteensä aineistoa saatiin 97 minuuttia ja litteroitua aineistoa saatiin yhteensä 11,5 sivua (fonttikoko 12, riviväli 1,0).

Kuva 1. Tutkimuksen kohdealueen kartta.

3.3 Sisällönanalyysi

Tässä tutkimuksessa aineisto analysoitiin hyödyntäen sisällönanalyysia, joka on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä. Tarkemmin sisältö analysointiin aineistolähtöisesti eli

analyysiyksiköt valittiin tutkimuksen tarkoituksen perusteella ja tutkimuskysymyksen mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78-80). Toisin sanoen mikään teoria ei ohjannut aineiston analyysia, vaan lopulliset pääkategoriat muodostuivat täysin aineistosta nousevien teemojen pohjalta. Aineistolähtöinen analyysitapa valittiin sen vuoksi, että haluttiin saada ymmärrys nimenomaan kaupunkiturvallisuuden kokemisesta informanttien keskuudessa.

Tässä tutkimuksessa analyysi tehtiin Milesin ja Hubermanin (1994) vaiheita noudatellen. Ensin litteroitu aineisto käytiin analyysi kysymyksen avulla, joka oli ”mistä informantit puhuvat, kun he puhuvat kaupunkiturvallisuudesta?”. Ensin siis tunnistettiin mielenkiintoisia aiheita tutkimuskysymyksen kannalta, jotka kerättiin taulukkoon alkuperäisinä ilmauksina. Nämä ilmaukset pelkistettiin seuraavaksi yksittäisiksi ilmaisuiksi. Sen jälkeen ilmaisut jaettiin samankaltaisten teemojen mukaan ja luokalle annettiin sisältöä kuvaava nimi. Tämän jälkeen luokkien kategoriointia jatkettiin niin pitkälle kuin mahdollista ja muodostettiin pääkategoriat. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84-85.) Analyysin tulokset on anonymisoitu niin, ettei niistä pysty tunnistamaan haastateltavia.

4 KAUPUNKITURVALLISUUS ASUKKAIDEN NÄKÖKULMASTA

Aineiston analyysissa nousee esille kolme pääteemaa, jotka kuvaavat asukkaiden näkemyksiä kaupunkiturvallisuudesta, siihen vaikuttavista tekijöistä ja toisaalta keinoista, joilla kaupunkiturvallisuuteen voidaan vaikuttaa. Analyysissa ja sen tulkinnessa käydään läpi kaikki kolme pääluokkaa satunnaisessa järjestyksessä. Liikennejärjestelyt, asuinalueen tunnelma ja kaupungin viestintä muodostavat kehän, jonka ympärille puhe kaupunkiturvallisuudesta kääntyy. Näiden kolmen teeman nähdään myös vaikuttavan toisiinsa, jolloin ei voida erotella esimerkiksi sitä, onko kysymys liikenteestä vai tunnelmasta.

4.1 Liikenne uhkana asuinalueen turvallisuudelle

Aineistossa liikennettä ja liikennejärjestelyjä pidetään suurena uhkana kaupunkiturvallisuudelle. Myös Tampereen turvallisuuskyselyssä (2021) liikenne koettiin turvallisuutta vaarantavaksi tekijäksi. Vastaajista 29,7 % oli erittäin huolestuneita tai melko

huolestuneita liikenneonnettomuuden uhriksi joutumisesta. Aineistossa esille nousevat niin liikennesuunnitteluun kuin liikennekäyttäytymiseen liittyvät näkökulmat. Molempien koetaan aiheuttavan merkittäviä riskejä asuinalueen turvallisuudelle. Niin kuin aineistosta käy ilmi, liikennekäyttäytyminen ja muunkin turvallisuuden nähdään lähtevän monesti kotikasvatuksesta, johon esimerkiksi kaupunkisuunnittelulla on vaikeaa, ellei jopa mahdotonta suoranaisesti vaikuttaa. Ongelmana koetaan erityisesti puhelimen käyttäminen autolla ajettaessa ja kuulokkeiden käyttäminen, jotka aiheuttavat sen, että tarkkaavaisuus liikenteessä heikkenee. Liikennekäyttäytymisen osalta onkin monesti yksilön vastuusta. Kaupunki julkishallinnollisena organisaationa pystyy vaikuttamaan käyttäytymiseen lähinnä valistuksella.

”No toiselta puolelta sitten tää, että on nää nappikuulokkeet korvissa. Niin sitten siinä on se oma huolellisuus vähän kadoksissa. Ne ei kuule liikennettä eikä mitään. Ne ajaa vaan eteenpäin eikä nää eikä kuule mitään.”

Liikennesuunnittelu muodostaa aineiston perusteella merkittävän osan asuinalueen turvallisuudesta. Liikennesuunnittelu käsittää esimerkiksi liikennejärjestelyt ja niiden sujuvuuden. Aineistossa tarkasteltavan alueen toisiinsa yhdistävä pääväylä koetaan epäyhtenäiseksi liikennejärjestelyiden kannalta. Esimerkiksi jalankulkijoiden liikennevalojen yhtenäisyys on hyvin merkittävä tekijä turvallisuuden osalta. Aineistosta ilmenee myös se, että jonkinlainen ennalta-arvattavuus ja vaaratilanteiden minimointi liikenteessä lisää sen turvallisuutta.

”Mietin tota Lielahdenkatua, että se ei oo yhtenäinen se katu. Että jossain, kun sä käännyt, niin siinä palaa jalankulkijoille punainen ja jossain palaa vihree. Että minkälaista yhdenmukaisuutta?”

Myös lisääntyneet liikennevälineet luovat riskin kaupunkiturvallisuudelle. Esimerkiksi sähköpotkulautojen lisääntyminen on jonkin verran lisännyt turvattomuuden tunnetta liikenteessä. Sähköpotkulautojen nopeuden ja määrän lisäksi ongelmana koetaan niiden pysäköinti epämääräisiin paikkoihin, esimerkiksi keskelle kevyen liikenteen väylää. Turvallisuuskyselyssä (2021) sähköpotkulaudat nähtiin myös turvallisuutta vaarantavana tekijänä niiden ajonopeuksien, holtittoman käytön ja parkkeeraustyylin vuoksi. Toisesta näkökulmasta myös ratikan uutena liikennevälineenä nähdään lisäävän riskejä liikenteessä.

Mitä enemmän liikenteessä on liikkujia ja liikennevälineitä, sitä enemmän riskejä ja vaaratilanteita voi syntyä.

”Siis mä koen, että se niiden pysäköinti siihen pyöräille ihan outoihin paikkoihin, niin sen mä koen enemmän häiritseväksi, kun sen itse liikenteen.”

Liikenneturvallisuuden parantamiseen liittyvät keinot vaihtelevat aineiston analyysin perusteella. Ajoteille asetettavien hidasteiden toisaalta nähdään parantavan liikenneturvallisuutta, mutta toisaalta ne voidaan kokea autoilijoiden näkökulmasta provosoivina. Liikenneturvallisuuden parantamiseen ehdotetaan myös heijastimien käytön lisäämistä ja erilaisten äänimerkkien kuten pyörän soittokellon käyttämistä. Liikenneturvallisuuden parantamiseen voitaisiin aineiston perusteella vaikuttaa myös sillä, että tarkemmin harkittaisiin kuinka nuorille ajokortti voidaan antaa. Toisaalta myös ikäihmisten tarkkaavaisuus ei välttämättä aina ole turvallisen liikenteen vaatimalla tasolla. Kaiken kaikkiaan liikenteen kokeminen yhtenä suurimmista uhista asuinalueelle on yhdenmukaista Tampereen turvallisuuskyselyn (2021) tulosten kanssa. Myös Puustinen (2019) on todennut, että Pohjoismaissa turvallisuus elinympäristön ominaisuutena on liitetty enimmäkseen liikenneturvallisuuteen.

4.2 Asuinalueen tunnelma turvallisuutta edistämässä

Asuinalueen tunnelma koetaan merkittävänä turvallisuuden tunnetta edistävänä tekijänä. Tunnelmaan vaikuttavat esimerkiksi aikaisemmat turvattomuuden kokemukset, harrastusmahdollisuudet, naapureiden tunteminen, luottamus asukkaiden välillä sekä asuinalueen eläväisyys ja viihtyisyys. Myös valaistuksella koetaan olevan merkittävä vaikutus turvallisuuteen ja sitä ehdotetaankin monesti keinona parantaa turvallisuuden tunnetta.

Merkittävänä turvallisuuden tunnetta luovana tekijänä informanttien joukossa koettiin asuinalueen viihtyisyys. Viihtyisyyden nähdään koostuvan esimerkiksi vihreydestä ja luonnon läheisyydestä sekä toisaalta myös yhteisöllisyydestä sekä harrastusmahdollisuuksista. Aineistossa kyseenalaistetaan uusien kaupunginosien toteutunut ja odotettavissa oleva suunnittelu yhteisöllisten tilojen tai harrastusmahdollisuuksien osalta. Koetaan, että usein kaupunkisuunnittelussa suunnitellaan uusia asuntoja ja kaupallisia liikkeitä, mutta

harrastustilojen suunnittelu ja tällaisten tarpeiden huomioiminen kaavoituksessa jäävät vähemmälle.

”Nyt on niin kun kova asuintalojen rakentaminen, mut niinku kaikki semmoset yhteisölliset tilat tai semmoset, niitä ei oo vielä kauheesti näkynyt. Mietin tuota Lentävänniemeä, niin tällä hetkellä sinne nousee kerrostaloja tosi vauhdilla, mutta mitään muuta ei tule. Se laittaa miettimään, että hetkinen missäs me saatais täällä viettää aikaa, että pitääkö mennä keskustaan harrastamaan jotain yhdessä vai tapaan niitä toisia ihmisiä.”

Erityisesti harrastuspaikkojen ja yhteisöllisten tilojen mahdollistaminen lapsille koetaan tärkeänä. Kaikilla ei ole mahdollisuutta lähteä viemään lapsia toiselle asuinalueelle, vaan on tärkeää, että myös omalla asuinalueella olisi harrastuspaikkoja. Harrastuspaikkojen ja muiden ajanviettopaikkojen ajatellaan luovan turvallisuutta myös sitä kautta, että asukkailla on jotakin mielekästä tekemistä. Toisaalta harrastuspaikat kytkeytyvät myös liikenneturvallisuuteen, sillä monien ihmisten siirtyminen toiselle puolelle kaupunkia harrastamaan lisää liikennemääriä ja sitä kautta luo enemmän riskejä liikenteeseen.

Asuinalueen tunnelma kytkeytyy myös yhteisöllisyyteen ja naapurien tuntemiseen, toisaalta katujen elävyyteen. Aineistosta käy ilmi, että asutus luo turvallisuutta alueen asukkaille, koska tietää, ettei ole koskaan yksin. Jos tulee jokin ongelmatilanne, koetaan, että on hyvä, että uskaltaa menemään naapurin ovelle soittamaan kelloa. Naapureiden välinen luottamus myös synnyttää turvallisuutta. Kun ihmiset tietävät ja tuntevat toisensa, välittävät he myös toistensa asioista enemmän ja seuraavat tarkemmin naapuruston tapahtumia. Jane Jacobsin hengessä ihmisten valvovien silmien koetaan lisäävän turvallisuuden tunnetta. Harrastuspaikkojen ja muiden yhteisöllisten tilojen luomisella on myös tässä mielessä vaikutusta turvallisuuden tunteen kasvuun, kun asukkailla on mahdollisuuksia tutustua toisiinsa ja rakentaa luottamusta ja yhteisöllisyyttä.

”Tietysti vaikuttaa se, kuinka hyvin tuntee naapurinsa. Siellä on tavallaan syntynyt semmonen luottamus, että tiedetään ja tunnetaan toisemme ja vähän niinkun seurataan sitä naapuruston tilannetta, että mitä siellä tapahtuu.”

Asuinalueen tunnelmaan liittyy myös valaistus turvallisuutta luovana tekijänä. Aineistossa valaistuksen merkitys turvallisuutta luovana tekijänä koetaan kiistattomaksi ja sen määrän ei koeta vielä olevan tarpeeksi suuri. Erityisesti kevyen liikenteen väylien valaistuksen lisääminen koetaan tarpeelliseksi ja toisaalta myös melko helpoksi toimenpiteeksi

turvallisuuden lisäämisessä. Tampereen turvallisuuskyselyn (2021) vastaukset korostavat myös tehokkaampaa valaistukseen panostamista turvallisuuden tunteen lisäämisessä.

Asuinalueen viihtyisyys koostuu kaikista edellä mainituista tekijöistä, mutta siihen koetaan vaikuttavan myös luonnon läheisyys ja vehreys. Informantit kokevat turvallisuudelle uhkana sen, että uusien asuinalueiden tieltä kaadetaan puita ja metsää on yhä vähemmän. Toisaalta viihtyisyyden ajatellaan käsittävän myös sen, että rakennettu ympäristö itsessään tehdään viihtyisän oloiseksi. Esimerkiksi alikulkutunnelit koettaisiin turvallisemmiksi, jos niitä pystyttäisiin kehittämään viihtyisämmiksi.

”Sitä elinympäristöä ihmisille, että he voisivat nauttia luonnon helmasta siinä alueella eikä vaan niitä kivikylä.”

4.3 Viestinnän puute turvattomuutta luovana tekijänä

Kolmanneksi pääluokaksi aineiston analyysin perusteella muodostui kaupungin toimijoiden kanssa tapahtuvan viestinnän merkitys turvallisuuden tunteen luomisessa. Aineiston taustalla ollut kaupunginosa on tulevaisuudessa suuressa muutoksessa, kun sinne rakennetaan esimerkiksi aivan uusi asuinalue, tekosaari ja ratikka. Suuret muutokset koetaan uhkana asuinalueen turvallisuudelle ja erityisesti suurista muutoksista tiedottaminen nähdään ensisijaisen tärkeäksi turvallisuuden tunteen luomisessa jo kyseisellä alueella asuville asukkaille. Kaupungin viestintä koetaan sekavana tai toisaalta koetaan, että sitä ei juurikaan ole. Tiedon puute voi aiheuttaa turvattomuuden kokemusta, koska tuleva kehitys koetaan epäselvänä alueen asukkaille.

”Ja ylipäänsä sekin, että tietäis, mitä tapahtuu esim. niin kun tässä ratikassa. Et ei mua niin kun häiritsis niin kauheesti, jos tässä olis joku selitys, että miten lapseni pääsee turvallisesti jatkossa tänne jalkkiskentälle. Jos tässä oltais ilmaistu ja viestitty selkeemmin etukäteen.”

Analyysissa nousee myös esille mahdollisuudet saada oma ääni kuuluviin asuinalueen muutoksia koskevissa asioissa. Tilaisuudet, joissa asukkaiden kanssa keskustellaan alueen muutoksista, koetaan turvallisuutta luoviksi tekijöiksi. Kuntalaiset haluavat selkeätä informaatiota alueen kehityksestä ja toisaalta he kokevat, että on tärkeää saada oma ääni kuuluviin jo alueella asuvina asukkaina. Alueen nykyisiä asukkaita ei pidä unohtaa uudistusprosesseissa, sillä muutokset vaikuttavat hyvin paljon heidän elämäänsä. Aikaisemmin

Tampereella toimineiden Alue- Alvareiden¹ aikana viestintä kaupungin ja asukkaiden välillä koettiin toimivammaksi molempiin suuntiin. Asukkaat saivat tietoa kaupungilta, mutta toisaalta viesti kulki kaupungin suuntaan paremmin.

”Tän tyyppisiä tilaisuuksia pitäisi olla lisää ja, että tieto lähtis kaupungin suuntaan. Me halutaan tietoa kaupungilta tän alueen kehityksestä.”

Alueella pitkään asuneiden ihmisten kokemuserustainen tieto koetaan myös hyödylliseksi kaupungille alueen kehitystä suunniteltaessa. Vaikka kehitetään uutta asuinalueita, on otettava huomioon, että sillä on vaikutusta myös jo olemassa olevien asuinalueisiin ja heidän asukkaisiinsa. Esimerkiksi erilaiset yhteiskehittämisen tai -tuotannon tavat koetaan tarpeelliseksi, kun alue tulevaisuudessa muuttuu merkittävästi. Informantit kokevat, että olisi hyvä olla jokin kanava siihen, missä he voivat ilmaista huolensa sekä kysellä ja kommentoida alueella tapahtuvista muutoksista. Erityisesti muuttuvilla alueilla on tärkeää, että asukkaat otetaan mukaan muutosprosessiin, jotta muutosvastarintaa ei syntyisi niin paljoa.

”Haluaisin, että se viesti kulkis sinne (kaupungin suuntaan) ja, että ne ottais huomioon sen, että täällä on kuitenkin asunut ihmisiä jo pidemmän aikaa ja kuulis heitä. He varmasti tietää, mitkä on tän alueen suurimpia ongelmia, ja mitkä on toimivia ratkaisuja ollut.”

5 TULKINTA JA POHDINTA

5.1 Luottamuksen kautta kohti parempaa asuinalueen turvallisuutta

Informanttien näkemykset kaupunkiturvallisuudesta sekä sen kehittämisestä että tuottamisesta linkittyvät pitkälti kaupunkisuunnittelun kysymyksiin. Yhteisöllisyyden korostaminen, alueen viihtyisyys ja harrastusmahdollisuudet turvallisuuden tunteen lisäämisen keinoina pohjautuvat Puustisen (2019) näkökulmaan luottamuksen merkityksestä kaupunkiturvallisuuden kehittämisen keinona. Kontrolli-luottamus-jaottelulla luottamus voidaan nähdä pehmeämpänä keinona yrittää parantaa kaupunkiturvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta verrattuna kontrolliin. Perinteisesti Suomi maana on nähty turvallisena paikkana elää, ja aineistonkin

¹ Alue-Alvarit olivat Tampereen kaupungin alueellisia työryhmiä, jotka tarjosivat kuntalaisille suoran kanavan Tampereen kaupungin päätöksiin osallistumiseen. Työryhmät koostuivat alueiden aktiivista toimijoista. Alue-Alvari toiminta päättyi Tampereella 31.5.2017, jonka jälkeen alueverkostot korvasivat Alue-Alvarit. (Tampereen kaupunki 2016, https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2016/11/21112016_5.html)

perusteella kyseillä asuinalueella ei ollut mitään suurta turvallisuushakaa, mutta toisaalta koetut turvallisuusongelmat ovat täysin todellisia kokijoilleen.

Turvattomuuden tunne on aina subjektiivinen kokemus, vaikka jokin alue yleisen käsityksen mukaan olisi turvallinen (Puustinen 2019, 4). Sillä, että Suomessa ei ole koettu suuria ongelmia kaupunkiturvallisuuden kanssa, voi olla merkitystä siihen, että informanttien näkemykset kaupunkiturvallisuuden kehittymisestä pohjautuvat pitkälle luottamuksen keinoihin. Jos alueella koettaisiin suuria ongelmia, esimerkiksi ammuskeluita ja jengitappeluja, voisi suhtautuminen kaupunkiturvallisuuden kehittämiseen olla kontrollipainotteisempaa. On kuitenkin muistettava se, että luottamus- tai kontrollimalli eivät toteudu täysin puhtaasti missään (Puustinen 2019, 7). Suomessakin käytetään paljon valvontakameroita, lukkoja ja vartiointia, vaikka turvallisuuden suunnittelu täällä pohjautuukin luottamusmalliin.

Kaupunkiturvallisuuden kehittäminen luottamusta kasvattamalla korostaa asukkaan roolia ja koetun turvallisuuden parantamista (Puustinen 2019, 7). Tämän vuoksi kaupunkiturvallisuuden kehittämiseen on olennaista ottaa asukkaat mukaan, sillä heillä on todellista tietoa ja kokemusta oman asuinalueensa turvallisuudesta. Kaupunkisuunnittelijan voi olla vaikea hahmottaa alueen turvallisuuskysymyksiä, jos ei asu itse siellä. Toisaalta on huomioitava se, että kaikkia asukkaita ei pystytä resurssien puutteiden vuoksi ottamaan mukaan suunnitteluun. Lisäksi on ymmärrettävä, että kaikkia asukkaita ei kiinnosta osallistua yhteistuotannon menetelmiin. Tämän vuoksi turvallisuuden tuottamisessa olisi hyvä tunnistaa eri alueiden tärkeimmät kohderyhmät, osallistaa heidät turvallisuuden suunnitteluprosesseihin ja tätä kautta ottaa huomioon asukkaiden näkemykset turvallisuuden kehittämisestä. Tuurnas (2020, 142) onkin tunnistanut tarkoituksen mukaisten kohderyhmien tunnistamisen yhdeksi kolmesta merkityksellisestä tekijästä, kun pohditaan tiedon yhteistuotannon suunnittelua. Asukkaiden osallistamisessa kaupunkiturvallisuuden suunnitteluun korostuu kuitenkin turvattomuuden tunteen subjektiivinen kokemus. Toiset sidosryhmät kokevat asuinalueen turvallisuuden eri tavoin tai kokevat eri keinoja parantaa turvallisuutta. Tämä onkin osallistamisprosessien ikuinen ongelma: kuinka saada informanttien erilaiset intressit sovitettua yhteen ja toisaalta, millä varmistutaan siitä, että osallistujat edustavat tarpeeksi suurta joukkoa alueen näkemyksistä?

Monet kaupunkiturvallisuuden kehittämishankkeet pohjautuvat nykypäivänä hyvin teknologiapainotteisiin ratkaisuihin eivätkä ne juurikaan korosta ihmisen roolia turvallisuuden osatuottajana. Mielenkiintoista onkin, että tämän tutkimuksen informantit eivät niinkään

nostaneet teknologisia ratkaisuja vastauksena kaupunkiturvallisuuden kehittämiskysymyksiin, vaan vastaukset painoutuivat juuri enemmän yhteisöllisyyden ja viihtyisyyden korostamiseen ja esimerkiksi perinteisen valaistuksen lisäämiseen.

5.2 Muutoksen keskellä olevat alueet kaipaavat vaikutusmahdollisuuksia

Informanttien näkemyksellä tiedottamisen ja viestinnän puutteista muutoksen keskellä olevilla alueilla on merkittävä liittymäpinta turvallisuuden kokemuksen kanssa. Hirvola (2016) toteaaakin, että vuorovaikutteisuus rakennetun ympäristön turvallisuutta suunniteltaessa on erityisen tärkeää eri toimijoiden ja asukkaiden välillä. Voidaan ajatella, että alueen asukkaat kokevat muutosvastarintaa, kun heitä ei ole tarpeeksi tiedotettu tai otettu mukaan suunnitteluprosesseihin. Monesti tietämättömyys tulevasta voi aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Samankaltaiseen johtopäätökseen päädyttiin SURE-hankkeen toisessa asukastilaisuudessa, jossa pohdittiin tapahtumaturvallisuuden kysymyksiä voimakkaassa muutoksessa olevan Sorinkadun alueella Tampereen keskustassa alueen eri toimijoiden, kuten asukkaiden ja yritysten näkökulmasta. Molemmista tilaisuuksista keskeinen viesti oli se, että tietämättömyys tulevasta muutoksesta aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Tässä mielessä kaupungilta vaaditaan muutosjohtamista myös asukkaita ajatellen.

Tampereen kaupungin viestintäohje painottaa kaupungin viestinnän perustana asukkaiden, yhteisöjen ja sidosryhmien tiedonsaannin ja vaikutusmahdollisuuksien edistämistä sekä palvelujen kehittämistä yhteistyössä asukkaiden kanssa. Toisaalta viestinnän tavoitteeksi mainitaan se, että kuntalaiset ja sidosryhmät saisivat oikeaa ja ajantasaista tietoa valmisteilla olevista asioista, palveluista, suunnitelmista ja osallistumismahdollisuuksista. (Tampere, viestintäohje.) Tutkimuksen kohteena olleen alueen informanttien näkemyksen mukaan tiedonkulku ja vaikuttamismahdollisuudet eivät ole olleet tarpeeksi korkealla tasolla. Lehtosen ja Tuurnaan (2021) artikkelissa käyttämän teema-areenan käsitteen mukaan organisaatioviestintä ei voi enää nykypäivänä rakentua yksisuuntaiseen tiedottamiseen kaupungilta asukkaille. Muutoksista viestimisen tulisi olla avointa ja vuorovaikutteista, jolloin turvallisuuden tunne myös asukkailla vahvistuisi, kun asukkaat tietävät, mitä tapahtuu ja toisaalta kokevat pystyvänsä vaikuttamaan suunnitteilla oleviin asioihin.

Toisaalta Lehtonen ja Tuurnas (2021) painottavat myös relevanttien viestintäfoorumien etsimistä viestinnän kohdentamiseksi oikeille kohderyhmille. He mainitsevatkin virtuaaliset foorumit, median ja fyysiset paikat keskeisiksi paikoiksi, joissa asukkaat pääsevät

keskustelemaan ja kuulemaan (Lehtonen & Tuurnas 2021, 28). Asukkailla on selkeä tarve saada jokin kanava, jossa he pystyisivät ilmaisemaan huolensa ja toisaalta kertomaan kehitysajatuksistaan omia asuinalueitaan koskien. Tämä toive korostui myös SURE-hankkeen toisessa asukastilaisuudessa. Tampereen kaupunki onkin pyrkinyt kehittämään vuorovaikutustaan asukkaiden ja paikallisyhteisöjen kanssa esimerkiksi Tesoman osallistuvan budjetoinnin kokeilussa ja Lähivoimala-hankkeessa, joka suuntautui Annala-Kaukajärvelle (Lehtonen & Tuurnas 2021, 29), mutta asukkaiden osallistamista ja vuorovaikutusta pitäisi edelleen lisätä. On kuitenkin muistettava, että tämän tutkimuksen aineisto sisälsi vain yhden alueen asukkaiden näkemyksiä tiedonkulusta ja viestinnästä, mutta toisaalta hankkeen puitteissa järjestetty toinen asukastilaisuus antoi samankaltaista näkemystä yhteistyön lisäämisen tarpeesta asukkaiden ja kaupungin välillä.

5.3 Asukkaiden osallistamisella parempaa koettua kaupunkiturvallisuutta

Niin kuin monesti, kysymys siitä, millä tavoin kuntalaiset voitaisiin osallistaa kaupunkiturvallisuuden suunnitteluun, on monitahoinen eikä siihen ole yksiselitteistä vastausta (esim. Lehtonen & Tuurnas 2021, 45). Vuorovaikutteisen suunnittelun tavoitteena on kuitenkin tuottaa parempaa kaupunkisuunnittelua ja toisaalta parantaa kaupunkiturvallisuutta hyödyntämällä asukkaiden tietoa ja kokemuksia (Hirvonen 2016, 32). Kuitenkin kaupunkiturvallisuus on osa kaupunkisuunnittelua, jolloin osallistamisprosessien olisi hyvä linkittyä esimerkiksi kaupunkisuunnittelun asukasraateihin tai -iltoihin tai yleisesti asuinalueiden kehittämiseen. On muistettava, että monesti puhuminen turvallisuudesta kääntyy helposti turvattomuuden kokemuksen lisääntymiseen. Tällöin koettu turvallisuus olisikin hyvä nostaa tärkeäksi osaksi kaupunkisuunnittelua ja esimerkiksi kaavoitusprosesseja, mutta sitä ei voi tuoda keskiöön kaupunkisuunnittelussa. Puustisen (2019) mukaan yksipuolinen turvallisuusajattelu ja pelkästään turvallisuuden korostaminen kaupunkisuunnittelussa voi johtaa ylilyönteihin ja Jane Jacobsin mainitsemaan pelon arkkitehtuuriin.

Informantit nostivat keskeiseksi turvallisuutta parantavaksi tekijäksi yhteisöllisyyden naapureiden ja muidenkin alueen asukkaiden kesken ja toisaalta sen, että ihmisillä, erityisesti lapsilla ja nuorilla on mielekästä tekemistä omalla asuinalueellaan. Näin ollen esimerkiksi kolmannen sektorin järjestöjen osallistaminen kaupunkisuunnitteluun harrastuspaikkojen osalta olisi yksi osallistamisen keino kaupunkiturvallisuuden lisäämiseksi. Toisaalta myös uusia asuinalueita kehitettäessä mahdollisilta uusilta asukkailta olisi hyvä kysyä, mitä he

haluaisivat kyseisellä asuinalueella olevan. Luottamuksen ja yhteisöllisyyden rakentumisen kannalta kerrostalojen yhteiset tilat ja spontaanit kohtaamispaikat, esimerkiksi matonpesupaikat, ovat elintärkeitä yllättäviin kohtaamisiin ja toisaalta luottamuksen siteen rakentumiselle asukkaiden välillä.

On muistettava, että asukkaat ovat asiantuntijoita omalla asuinalueellaan ja omaavat kokemuseräistä tietoa asuinalueen turvallisuusongelmista. Osallistamista on monen tasoista, niin kuin Arnstein (1969/2019) on määritellyt osallisuuden portaissaan. Ensimmäisillä tasoilla, jotka Arnstein määriteli näennäisosallistamiseksi, keskiössä on asukkaiden informointi jo tehdyistä päätöksistä. Vaikka tätä ei voidakaan kutsua varsinaiseksi osallistamiseksi, informantit kokevat, että he haluavat kuulla asuinalueella tapahtuvista muutoksista, jotka vaikuttavat turvallisuuden tunteeseen.

Kun kiivetään osallisuuden portaita ylemmäs, mukaan tulee asukkaiden oman äänen saaminen kuuluviin ja mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon. Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) velvoittaaakin viranhaltijat kuulemaan asukkaita esimerkiksi kaavamuutoksista, mutta usein nämä ovat vain näennäisiä osallistamisprosesseja. Asukkaille tai alueen sidosryhmille tulee antaa todellista valtaa vaikuttaa asuinaluetta koskeviin turvallisuuden edistämisprosesseihin, liittyi ne sitten harrastuspaikkojen rakentamiseen tai valaistuksen lisäämiseen.

6 PÄÄTELMÄT

Turvallisuus ja turvallisuuden tunne ovat hyvinvointivaltion kulmakiviä. Ilman turvallisuutta on vaikea saavuttaa hyvinvointia. Turvallisuutta sekä sen suunnittelua ja tuottamista voidaan katsoa hyvin monista eri näkökulmista, jonka suoraviivaista polkua täysin turvalliseen tai turvallisen tuntuiseen kaupunkiin ei ole. Tämän vuoksi se, mikä tuntuu toisesta turvalliselta, voi aiheuttaa toiselle turvattomuutta.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut keskittyä kysymykseen siitä, minkälaisia näkemyksiä asukkailla on kaupunkiturvallisuudesta ja millä tavoin heidät voitaisiin osallistaa kaupunkiturvallisuuden suunnitteluun. Asukkaiden osallistaminen kaupunkiturvallisuuden suunnitteluun kytkeytyy hyvin pitkälti viestinnän, kaupunkisuunnittelun ja viihtyisyyden teemoihin. Asukkaiden näkemyksissä kaupunkiturvallisuutta halutaan rakentaa hyvin pitkälti luottamuksen keinoin. Yhteisöllisyyden tunne, naapureiden tunteminen ja viihtyisyys ovat

turvallisuuden tunteen osatekijöitä. Toisaalta niin tiedottamisen kuin viestinnän merkitys turvallisuuden rakentumisessa on keskeinen. Erityisesti suurten muutosten keskellä olevilla alueilla viestintä muutoksesta ja sen vaikutuksista on keskeistä turvallisuuden tunteen rakentumisessa. Muutos usein aiheuttaa ihmisissä huolta, joka edelleen aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Asukkaat ovat tiedonjanoisia oman asuinalueensa kehittämistä ja haluavat myös vaikuttaa siihen. Viestinnän ja vuorovaikutuksen merkitys turvallisuuden tunteen rakentumisessa onkin jatkotutkimusaiheen veroinen kysymys erityisesti muutoksen keskellä olevilla alueilla.

Yksi tapa asukkaiden osallistamiselle on järjestää erityisiä turvallisuusiltoja asuinalueiden järjestötoimijoiden ja kaupungin kanssa. Tärkeää on kuulla asukkaiden kokemukseräistä tietoa alueen turvallisuushuolista ja toisaalta kehitysideoista.

Asukkaiden osallistamisen kaupunkiturvallisuuden tuottamiseen on niin vähän tutkittu aihe, että se kaipaa jatkotutkimusta, niin kvalitatiivista kuin myös kvantitatiivista. Kvantitatiivisin keinoin voidaan pyrkiä kartoittamaan asukkaiden näkemyksiä turvallisuuden tunteesta tietyillä asuinalueilla laajemmin. Tällöin voidaan saada kattavampia kuvia siitä, ovatko esimerkiksi luottamukseen vai kontrolliin perustuvat turvallisuuden rakentamisen keinot suositumpia. Toisaalta kvalitatiivisella tutkimuksella voidaan esimerkiksi vertailla kahden eri asuinalueen asukkaiden näkemyksiä turvallisuudesta. Lopulta kuitenkin konkreettinen kehittämistyö ja todellinen asukkaiden osallistaminen turvallisuuden suunnitteluun eli yhteistuotannon soveltaminen jollakin pilottialueella toisi merkityksellistä tietoa siitä, onko asukkaiden osallistaminen turvallisuuden tuottamiseen lisännyt alueen turvallisuutta.

LÄHTEET

Arnstein, S. (1969/2021). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
<https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Cozens, P. & Love, T. (2015). A Review and Current Status of Crime Prevention through Environmental Design (CPTED). *Journal of Planning Literature*. Vol. 30(4) 393 – 412.

Haveri, A & Tuurnas, S. (2017). Kuulemisesta kumppanuuteen? Palvelujen yhteistuotanto asuinalueen kehittämisessä. 58–79. Teoksessa Bäcklund P., Häkli J. & Schulman H. *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*. Tampere: Tampere University Press.

- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). Tutki ja kirjoita (15. uud. p.). Tammi.
- Hirvola, A. (2016). Turvallinen kaupunki. Näkökohtia rakennetun ympäristön suunnitteluun ja toteutukseen. Suomen ympäristö 4/2016. Ympäristöministeriö, rakennetun ympäristön osasto.
- Hoppania, H, Kuokkanen, K & Palonen E. (2019) Toteutuuko todellinen lähidemokratia? Erään suunnitteluprojektin kuvaus. 199-230. Teoksessa Meriluoto, T & Litmanen T. Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian? Vastapaino.
- Karppi, I & Sankala, I. (2021). Tila, tunnelma ja turvallisuus – Suuntaviivoja turvallisen tapahtumakaupungin kehittämiseksi. Tampereen yliopisto.
- Koskela, H. (2009). Pelkokierre. Gaudeamus Oy.
- Kuntalaki (410/2015)
- Lacinák, & Ristvej, J. (2017). Smart City, Safety and Security. *Procedia Engineering*, 192, 522–527. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2017.06.09>
- Michels, A. & de Graaf, L. (2010) Examining citizen participation: local participatory policy making and democracy. *Local Government Studies*, 36(4), 477-491.
- Lehtonen, P & Tuurnas, S. (2021). Osallistumisen muodot, tilat ja mahdollisuuden tiedon yhteistuottamisessa – Näkökulmia osallistuvasta budjetoinnista ja lähiön yhteiskehittämisestä. *Media & viestintä* 44(2021):1, 25-49.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999
- Maslow, A. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4): 379-396
- Meriluoto, T & Litmanen T. (2019). Pelastaako osallistaminen demokratian? 7-25. Teoksessa Meriluoto, T & Litmanen T. Osallistu! Pelastaako osallistaminen demokratian? Vastapaino.
- Osborne, S. (2010). Introduction: The (New) Public Governance: A suitable case for treatment? Teoksessa Osborne, S. (2010) In *The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance* . <https://doi.org/10.4324/9780203861684-7>
- Puustinen, S. (2019). Vapauden ja pelon kaupunki – Koettu turvallisuus kaupunkisuunnittelun tavoitteena. *Tutkimuskatsauksia* 1/2019.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>>. (Viitattu 4.11.2021)

Tampere. Sure! Tampere. Viitattu 26.1.2022. Haettu osoitteesta <https://suretampere.fi/fi/etusivu/>

Tampere. Tampereen kaupungin viestintäohje. Viitattu 26.1.2022. Haettu osoitteesta <https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/yhteystiedot-ja-asiointi/viestinta/materiaalipankki.html>

Tesch, R. (1991). Software for qualitative researchers: Analysis needs and program capabilities. Teoksessa N. G. Fielding & R. M. Lee (toim.), 16 – 37.

Tesch, R. (1992). Qualitative research: Analysis types and software tools. New York: Falmer Press.

Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Tammi.

Kuvalähteet:

Kuva 1: Eronen, J-P. (2018). Tässä ovat kaikki Tampereen 107 kaupunginosaa – katso jättilistasta oman asuinalueesi tiedot väestön iästä, tuloista ja työttömyysprosentista. Aamulehti. Viitattu 26.1.2022. Haettu osoitteesta <https://www.aamulehti.fi/tampere/art-2000007486386.html>

LIITTEET

Liite 1: Haastattelurunko

TEEMA 1: Omaisuusrikokset

1. **Väittäjä:** *Joudun pitämään omaisuudestani (pyörä, auto, laukku, lompakko) entistä enemmän huolta kaupungilla liikkuessani.*

Kyselyssä 37 % on joutunut omaisuusrikoksen kohteeksi viimeisen 12 kk:n aikana, useimmilla polkupyörävarkaus tai sen yritys, murto tai varkaus varastotilasta, kellarista tai vinttikomerosta

Jatkokeskustelu:

- Onko omaisuusrikokset yleistyneet alueellanne/koko kaupungissa? (pyörä-/mopo-/autovarkaus, murto tai varkaus asunnosta/varastotilasta jne., muu vahingonteko)
- Onko korona lisännyt omaisuusrikoksia omalla asuinalueellanne?
- Millä toimilla kaupunki voisi puuttua omaisuusrikosten määrään?

TEEMA 2: Liikenneturvallisuus

2. **Väittäjä:** *Olen huolestunut liikenneonnettomuuden uhriksi joutumisesta omalla asuinalueellani.*

Kyselyssä 29,7 % vastaajista on erittäin huolestunut tai melko huolestunut liikenneonnettomuuden uhriksi joutumisesta, 44,3 % on hieman huolestuneita

Jatkokeskustelu:

- Mistä elementeistä koostuu turvallinen/turvaton liikenne?
- Miten toivoisitte, että kaupunki vaikuttaisi liikenneturvallisuuteen omilla toimillaan?

TEEMA 3: Turvallisuuden tunne kaupungissa

3. väittämä: *Olen tuntenut oloni joskus turvattomaksi ulkona liikkuessani omalla asuinalueellani.*

Kyselyssä 57 % on pelännyt joutuvansa väkivallan kohteeksi liikkuessaan illalla kodin ulkopuolella kerran tai useamman kerran viimeisen 12 kk:n aikana.

Jatkokeskustelu:

- Jatkokysymys väittämään: Onko ydinkaupungissa turvattomampi liikkua kuin omalla asuinalueella?
- Muuttiko korona-aika turvallisuuden tunnettanne omalla asuinalueellanne?
- Mitkä asiat vaikuttavat turvattomuuden tunteeseen ulkona liikkuessa? Mikä tekee asuinalueestanne turvallisen?

TEEMA 4: Oman asuinalueen suurimmat ongelmat

4. Mitkä ovat mielestänne *oman asuinalueenne* suurimmat turvallisuusongelmat? Entä *keskustan* suurimmat turvallisuusongelmat?

Kyselyn top 3: 1. ympäristön roskaisuus, epäsiisteys tai jätteet, 2. huumeiden myyjät ja käyttäjät, 3. julkisella paikalla räyhäävät tai juopuneet henkilöt

Jatkokeskustelu

- Mitkä ovat mielestänne *oman asuinalueenne* suurimmat turvallisuusongelmat? Entä *keskustan* suurimmat turvallisuusongelmat?
- Ovatko suurimmat ongelmat lisääntyneet/muuttuneet korona-aikana?

TEEMA 5: Kehitysideat häiriökäyttäytymiseen ja turvallisuuden tunteen parantamiseen

5. väittämä: *Ympäristön valaistuksella/kameravalvonnalla/opastuksella on vaikutusta turvallisuuden tunteeseen.*

Jatkokeskustelu

Mitkä asiat tekisivät ulkona liikkumisesta turvallisempaa?

Lisääkö muiden ihmisten läsnäolo turvallisuuden tunnetta vai turvattomuutta?

Valaistus, kameravalvonta, opastus, liikenne, puhelinsovellukset/some? (fiksun kaupungin ominaisuudet)